

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นมารดาที่ทำงานนอกบ้านและมีบุตรอายุระหว่าง 4 ถึง 12 เดือน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือมารดาที่นำบุตรมารับตรวจสุขภาพ และฉีดวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมหาสารคามร้อยเอ็ดใหม่ โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ และมารดาที่นำบุตรมาฝากเลี้ยงที่ศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2544 การเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

1. มีสถานภาพในการทำงานเป็น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้าง
2. เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 1 เดือนหลังคลอด โดยในปัจจุบันอาจให้หรือไม่ให้นมมารดาก็ได้
3. สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้เข้าใจ
4. ยินดีเข้าร่วมการวิจัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากการเปิดตารางของโพลิตและฮังเลอร์ (Polit & Hungler, 1999) โดยให้มีอำนาจการทดสอบ (power analysis) .80 การประมาณขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (effect size) .30 ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 174 ราย ผู้วิจัยเก็บเพิ่มเป็น 200 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย (ภาคผนวก ก) ประกอบด้วยแบบ สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปมีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วย ข้อมูลด้านมารดา ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรส รายได้ของมารดา รายได้ของครอบครัว ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว ลักษณะการทำงาน (ประเภท และช่วงเวลา การทำงาน) สถานที่ทำงาน ข้อมูลด้านบุตร ได้แก่ ชนิดของนมที่ได้รับในระยะ 4 เดือนแรก หลังคลอด ผู้ให้การดูแลบุตรในขณะที่มารดาไปทำงาน ปัญหาที่พบในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับการทำงานและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลการสนับสนุนของการทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นโดยดัดแปลงจากกรอบแนวคิดของสหพันธ์ส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโลก (WABA) ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านเวลาจำนวน 6 ข้อ ด้านสถานที่จำนวน 6 ข้อ และด้านสิ่งสนับสนุนจำนวน 8 ข้อ รวมทั้งหมด 20 ข้อ มีลักษณะ คำตอบให้เลือกตอบ 2 ลักษณะ คือ การตอบรับหรือการตอบปฏิเสธ โดย

ใช่, มี, หรือได้รับ หมายถึง ผู้ตอบได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วย นมมารดาจากที่ทำงาน

ไม่ใช่, ไม่มี, หรือไม่ได้รับ หมายถึง ผู้ตอบไม่ได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการ เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาจากที่ทำงาน

การให้คะแนน ได้กำหนดดังนี้ ใช่, มี, หรือได้รับ ให้คะแนน เท่ากับ 1 และไม่ใช่, ไม่มี, หรือไม่ได้รับ ให้คะแนน เท่ากับ 0 คะแนน การสนับสนุนโดยรวมโดยรวมมีคะแนนเต็มอยู่ระหว่าง 0 ถึง 20 คะแนน ส่วนด้านเวลาที่มีคะแนนเต็มอยู่ในช่วง 0 ถึง 6 คะแนน ด้านสถานที่ที่มีคะแนนเต็ม อยู่ในช่วง 0 ถึง 6 คะแนน และด้านสิ่งสนับสนุนมีคะแนนเต็มอยู่ในช่วง 0 ถึง 8 คะแนน

การแปลผลคะแนนของแบบสัมภาษณ์ พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

คะแนนสูง หมายถึง มารดารับรู้ว่าการสนับสนุนเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วย นมมารดาจากที่ทำงานมาก

คะแนนต่ำ หมายถึง มารดารับรู้ว่าการสนับสนุนเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วย นมมารดาจากที่ทำงานน้อย

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงตามเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และภาษาที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ข) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกุมารเวชศาสตร์ 1 ท่าน ด้านสุขภาพสตรี 1 ท่าน ด้านสาธารณสุข 1 ท่าน ด้านโภชนาการ 1 ท่าน และด้านการพยาบาลมารดาและทารก 1 ท่าน จากนั้นนำมาคำนวณหาดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้เท่ากับ .81 (ภาคผนวก ค) ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปหาความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่าง

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ข้อมูลการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในมารดาที่ทำงานนอกบ้านไปทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ในกลุ่มมารดาที่มีคุณสมบัติตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดที่คลินิกสุขภาพเด็กดี แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีการทดสอบซ้ำ (test-retest method) ระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์โดยใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .89 ด้านเวลาเท่ากับ .93 ส่วนด้านสถานที่เท่ากับ .81 และด้านสิ่งสนับสนุนเท่ากับ .93

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ อธิบายให้ทราบว่า การเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำเสนอในภาพรวม (ภาคผนวก ง) เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ และผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญัตรวบรวมข้อมูลในคลินิกสุขภาพเด็กดี และศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจาก คณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ และผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าคลินิกสุขภาพเด็กดี และผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการทำวิจัย
3. ทำการรวบรวมข้อมูล ที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ในวันจันทร์ อังคาร และพฤหัสบดี และที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ ในวันพุธ และศุกร์ตั้งแต่เวลา 8.00-12.00 น. และที่ศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ ตั้งแต่เวลา 13.00-16.30 น. ทุกวัน
4. ผู้วิจัยขอพบมารดาที่คัดเลือกไว้พร้อมกับแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัย
5. เมื่อมารดายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยสัมภาษณ์มารดาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และข้อมูลการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในมารดาที่ทำงานนอกบ้านใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 20 - 30 นาทีต่อราย
6. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างครบแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Statistical Package for the Social Science/for Windows) กำหนดระดับนัยสำคัญ .05 โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนำมาแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาและการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในมารดาที่ทำงานนอกบ้านที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ในรายข้อ และรายด้าน โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ โดยทำการจัดหมวดหมู่ของข้อความหรือประโยคตามลักษณะที่ปรากฏ และนำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ และคำนวณค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการสนับสนุนของที่ทำงาน ในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ระหว่างมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา มารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับนมผสม และมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสมในเดือนที่ 4 โดยการวิเคราะห์โดยรวมและรายด้านใช้สถิติทดสอบครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis test) ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ (normal curve)